

schrijvend overzicht van alle onderzochte archieven en archiefdelen opgenomen. De drie eerder genoemde archiefbewaarplaatsen krijgen nu ook weer de meeste ruimte toebedeeld. Het is onvermijdelijk dat dit soms tot doublures leidt ten opzichte van de gegevens die in 1991 werden verstrekt. Verder worden ruim tachtig curiefunctionarissen middels evenzoveel biografische schetsen kort geïntroduceerd. In dit gezelschap figureren ook de tien prelaten die na het vertrek van Belgrado in 1855 als internuntius in Den Haag hebben geresideerd, voordat in 1899 een diplomatiek geschil ontstond vanwege het niet-uitnodigen van de Heilige Stoel voor de Haagse Vredesconferentie in dat jaar. Geen van hen bezat de bisschoppelijke waardigheid. Om een eerste indruk te krijgen van hun aanwezigheid en invloed in de kerkprovincie biedt de omvangrijke algemene index aan het slot van de tweede band de nodige aanknopingspunten. In deze bijzonder waardevolle index worden verwijzingen naar personen, zaken en plaatsen gecombineerd.

Opmerkelijk is dat waar in deel IV van de Romeinse bescheiden nog melding werd gemaakt van het voornemen om van de microfilms die in elk geval van een deel van het onderzochte archiefmateriaal waren gemaakt, afdrukken te vervaardigen en die op enkele plaatsen in Nederland en België te deponeren, in de nu voorliggende uitgave niet meer van dit plan wordt gerept. Klaarblijkelijk is dit voornemen dus nooit uitgevoerd.³⁶ Evenmin wordt gesproken over een andere vorm van – geautomatiseerde – ontsluiting en openbaarmaking. De onderzoeker die Vaticaanse archivalia uit de periode 1813-1914 wil bestuderen, moet dus nog steeds naar Rome. Hij weet echter wel, wat hij daar in een bepaald archief kan vinden en beschikt daarenboven over een aantal ‘goed passende sleutels’ om de gewenste stukken betrekkelijk snel op zijn bureau te krijgen, indien de dienst doende ‘custode’ althans wil meewerken. De door De Valk aangereikte gegevens zijn echter niet alleen richtinggevend van aard, ze bevatten ook inhoudelijke informatie, zoals uit de nu volgende paragraaf moge blijken.

Van kerkvoogdij naar kerkbestuur: een evaluatieve terugblik en een voorbeeld

Binnen de Rooms-Katholieke kerkorganisatie wordt kerkelijk leiderschap vanouds opgevat als de uitoefening op enigerlei wijze van ‘potestas’³⁷ en dan met name toegepast op de twee componenten van

36. Navraag bij dr. De Valk bracht aan het licht dat de gemaakte microfilms bij lange na niet volledig zijn, omdat men er in Rome op zeker moment bezwaar tegen maakte dat op grote schaal films werden vervaardigd.

37. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) zal overigens enigszins afstand nemen van een spreken in een terminologie van ‘(sacra) potestas’, wanneer het gaat om het kerkelijk leiderschap. In plaats daarvan wordt meer nadruk gelegd op het bisschoppelijk ministerie of dienstambt (‘verum servitium’ of ‘ministerium’). Met dat dienstambt is dan een drietal taken verbonden: het ‘munus regendi’, het ‘munus docendi’ en het ‘munus sanctificandi’.